

İSLÂM'I ANLAMAK

Frithjof Schuon

Derleyen: İzzet Erş

İslâm Tanrı'yla insan arasında bir vuslattır. İslâm Tanrı'daki değişmez olanla insandaki daimî olanı karşılaştırır. İnkâr edilmeyen akıl, ancak iradenin bir sureti olarak göz önüne alınır. İnsan irade demektir; insandaki irade ise akıldır. İslâm'da ise, insan demek akıl demektir ve akıl iradeden “önce” gelmektedir. İslâm inanç ve denge dinidir; tıpkı Hıristiyanlığın sevgi ve özveri dini oluşu gibi. Müslüman sûfiler dinlerine “rağmen” değil, dinlerinde “ötürü” sûfiydiler. Hallaçlar, İbn Arabîler birer kılık değiştirmiş Hıristiyan olmaktan çok uzak, aksine büyük seleflerinin yaptıkları gibi, İslâm'ın olanaklarını zirveye çıkartmışlardır. Şeytan bir mucizeyi taklit edip gösterebilir, ama entelektüel bir gerçekliği asla gösteremez; şeytan şaşılacak bir olayı taklit edebilir, ama “Ruhu'l-Kudüs”ü asla taklit edemez.

İslâm, çoğu kez, inancını kılıç zoruyla yaymış olmakla eleştirilir; ama burada şu hususlar unutulmaktadır. Hıristiyanlık da kılıç kullanmaktaydı. Bütün insanlık Aden Cennetini yitirdiğinden ötürü “düşmüş”tür; ayrıca daha özel bir anlamda, çünkü insanlık “demir çağı”na girmiştir. Modern medeniyet evet “sapmış”tır. İşte bu sapma günden güne artan bir şekilde, özellikle edebiyat ve sanatta daha iyi hissedilebilen gerçek bir çöküşle birleşmektedir.

Müslüman kadının örtüsü hakkında da bir şeyler söylemek gerekmektedir. Tıpkı evi temsil eden kadın gibi, evin dokunulmaz, dolayısıyla kutsal bir özelliği vardır. Kadın bir açıdan, yapısı ve işlevinin bazı görüntülerinden ötürü, sırrılığı temsil eder. Hakikat dışı bir gerçeklik olarak “hissedilir”, tıpkı “bereket”in durumunda olduğu gibi. Ayrıca kadının örtüsü ve toplumdan uzak yani evinde yaşaması yaşadığımız son çevrimsel evreyle sıkı sıkıya ilişkilidir –ki bu son çevrimsel evrede şehvî tutkular ve kötülük gittikçe ağır basmaktadır– ve şarabın yasaklanması ve sırların örtülü kalmasıyla da bir benzeşim arz etmektedir.

İslâm'ın rükünleri şunlardır: “Şehadet kelimesi” getirmek; günde beş kez namaz kılmak, “Ramazan” ayında oruç tutmak, zekât vermek ve hacca gitmek. Bunlara bazen cihad da eklenmektedir. Cihadın az veya çok rastlantısal bir özelliği vardır, çünkü cihad şartlara bağlıdır.

İbn Arabî: “Kalbim bütün şekillere açıktır: Kalbim ceylanlar için bir otlak, Hıristiyan keşişleri için bir manastır ve bir putlar tapınağıdır; Hacılar için Kâbe'dir; Tevrat'taki On Emirdir ve Kelâm-ı Kadîm olan Kur'an'dır. Ben Aşk dinini uyguluyorum. Deve kervanları hangi yönde ilerlerse ilerlesin, Aşk dini, benim dinim ve imanım olacaktır.” (Tercümanü'l-Eşvâk)

Kâfirûn, Tanrı'yı inkâr edenler, müşrikûn, Tanrı'ya ortak koşanlar, ve münafikûn, iki yüzlüler, münafıklar bizzat içimizdedir. Aynı şekilde Peygamberler bizim aklımızı ve şuurumuzu temsil ederler. Kur'an'ın anlattığı bütün öyküler hemen hemen her gün ruhumuzda ve nefsimizde cereyan eder: Mekke, Kâbe, bizim kalbimizdir; zekât, oruç, hac, cihad hepsi de o denli önemli erdemler, ister açık ister gizli olsun hepsi de iç dünyamızla ilgili tutum ve davranışlardır.

Savaş İslâm icad etmemiştir. Dünya tam bir dengesizliktir, çünkü yaşamak demektir. Fakat savaş sadece dünyanın bir görünümüdür ve savaş ait olduğu düzeyle birlikte yok olur gider. Bir diğer yönden, Kur'an'ın bütünü "güçlü" bir huzurla dopdoludur. Ruhbilimsel terimlerle söyleyecek olursak, diyebiliriz ki, Müslümanın savaşçılığı kaderciliğiyle dengelenir.

Teslis inancının Kur'an'da inkâr edilmesi: Şakûlî perspektif (Varlık-Üstü, Varlık, Varoluş) "Tevhid"den ya da "Mutlak"tan, –ya da Öz'den de denilebilir– "inen" uknumlarla ilgilidir, dolayısıyla Hakikat'in dereceleriyle ilgilidir, yani Tevhid içinde saklı olarak bulunan teslisle ilgilidir.

Hıristiyanlık dilinde denilebilir ki, İsa aklın "nesnelleşme"sidir; akıl ise, İsa'nın "öznel" ve daimî açıklamasıdır. Vahiy; akıldır.

Batılılar kutsal metin içinde son derece açık ve hemen anlaşılabilen bir anlam arıyorlar; oysa ki Sâmilîler –ve genelde Doğulular– sözlü embolizme hayrandır ve "derinlemesine" okurlar. Vahyedilmiş cümle onlar için bir simgeler dizisidir. Okuyucu sözcüklerin manevî geometrisine daldıkça, onları anlayıp kavradıkça o simgelerden kıvılcımlar fıskırır: sözcükler bitmez tükenmez bir öğreti için işaret noktalarıdır.

"İlâh" terimiyle gerçekliği anlarsa –ki ilâhın asıl anlamı "Tanrı"dır– "*La ilâhe illallah*" cümlesinin amacı açıklığa kavuşur; tabîî bu gerçekliğin derecesinin ya da mahiyetinin açıklanması gerekir. Cümlenin birinci kısmı olumsuzluk ifade eder, (Lâ ilâhe, yani Tanrı yoktur...) bu kısmı dünyayla ilgilidir ve dünyaya ait olumlu ne kadar özellik varsa ondan koparak dünyayı hiçe indirgemektedir; ikinci kısmı olumludur, (illallah, yani ancak Allah vardır) ve Mutlak Hakikatle ya da Varlıkla ilgilidir. "İlah" kelimesinin yerine hangisi olursa olsun olumlu bir fikri kapsayan herhangi bir kelime koyabiliriz. O kelime cümlenin içinde belirsiz kalır, fakat ikinci kısmında mutlak olarak ve özel olarak İlke diye tanımlanır, tıpkı kelimesinin "ilâh" kelimesine göre olan durumu gibi.

Fatiha

"Fatiha"nın önemi çok büyüktür, çünkü İslâm'ın genel, ortak duasıdır.

"1- Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. 2- O Rahmandır, Rahimdir. 3- Din gününün Kralıdır. 4- Ancak Sana kulluk eder, Sana taparız, ancak Senden yardım dileriz, Sana sığınırız. 5- Bizi doğru yola ilet. 6- Nimet verdiğin kimselerin yoluna. 7- Kendilerine gazab edilmişlerin ve sapmışların yoluna değil."

"Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun." Bu âyetin hareket noktası varoluşla ilgili zevk halimizdir; var olmak demek, zevk almak demektir, çünkü nefes alıp vermek, yemek, içmek, yaşamak, güzelliği seyretmek, bir işi yapıp bitirmek, bütün bunlar birer zevk almadır. Öyleyse her güzelliğin ya da her sevincin, içsel ya da dışsal her niteliğin, sadece aşkın ve biricik bir sebebin sonucu olduğunu bilmek çok önemlidir; ayrıca bu sebebin –ki var olan tek sebeptir– sayısız güzellik dünyası meydana getirdiğini ve doğurduğunu bilmek de çok önemlidir.

“O Rahmandır, Rahîmdir.” Rahman şunu ifade eder: Allah bizi öncelikle var etmiştir ve bu varoluşun kapsamına giren bütün nitelikleri ve şartları bize önceden O vermiştir. Madem ki biz akılla donatılmış olarak varız, öyleyse bu nimetleri ne unutmamız ne de onları kendimize atfetmemiz gerekir. Biz kendi kendimizi yaratmadık. Ne gözü biz yarattık ne ışığı. Rahim, rahmet ediciyse bu şu anlama gelir: Allah bize her günkü rızığımızı vermektedir, sadece rızığımızı değil, ebedî hayatımızı da bize bağışlamakta ve Tevhide yani gerçek tabiatımızı olana da katılmamızı sağlamaktadır.

“Din gününün Kralıdır.” Tanrı sadece âlemlerin Rabbi değil, aynı zamanda âlemlerin sonunun da Sahibidir. O, âlemleri önce var eder, sonra da onları yok eder. Biz ki varoluş içindeyiz, varlığımızın bir sonu olduğunu, hem büyük evrenlerin hem küçük evrenlerin bir çeşit ilâhî yokluğa doğru gittiğini bilmememiz edemeyiz. Nisbinin Mutlak’tan geldiğini ve O’na bağlı olduğunu bilmek demek, nisbînin Mutlak olmadığını ve Mutlak’ın önünde yok olacağını bilmek demektir.

“Ancak Sana kulluk ederiz, ancak Sana taparız; ve ancak Sana sığınır, Senden yardım dileriz.” Kulluk etme, tapma, Tanrı’yı bizim dışımızda ve bizim üstümüzde kabul etme demektir, dolayısıyla sonsuz derecede uzak olan Tanrı’ya boyun eğme, teslim olma demektir. Oysa ki yardım isteme ve sığınma, içimizdeki ve kalbimizin en derin yerinde ki Tanrı’ya bir dönüştür; bu da sonsuz derecede yakın bir Tanrı’ya güvenme demektir. Buna göre Tanrı “dışımızda” gökyüzünün sonsuzluğu gibidir; “içimizde” ise kalbimizin bize yakınlığı gibidir.

“Bizi doğru yola ilet.” Bu yol yukarıya çıkan ve Kurtarıcı Tevhide götüren yoldur. Bu yol, iradenin, aşkın ve bilginin birleşmesidir.

“Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna.” Doğru yol, Allah’ın Nimetinin bizi yukarıya doğru çekip götürdüğü yoldur. Bu yolu ancak bu Nimetle izleyebiliriz, fakat bu nimete açık olmamız, ona ilgi duymamız ve gereklerini yerine getirmemiz gerekir.

“Kendilerine gazab edilmişlerin ve sapmışların yoluna değil.” Nimete karşı çıkanların ve bundan dolayı kendilerine Adaletin ya da Gazabın alanı içine koyanların ya da önceden var olan Nimete kendilerini bağlayan bağı koparanların yoluna değil. Onlar varlık sebeplerinden bağımsız olmak isterler ya da kendilerini kendilerinin varlık sebebi olmak isterler; onlar taşlar gibi sağır ve kör olarak düşerler. “Ve sapmışların yoluna değil.” Bunlar doğrudan doğruya “Bir”e karşı çıkmazlar, ama gene de saparlar, zaaflarından ötürü çokluk içinde kaybolur, yollarını şaşırırlar. Onlar “Bir”i inkâr etmezler ve O’nun sırasını bozmazlar, ama gene de ne iseler öyle kalırlar, sanki akılları yokmuş gibi muhtelif tabiatlarını izlerler. Kısacası kendi seviyelerinin çok altında yaşarlar ve kozmik güçlere teslim olurlar. Oysa ki Tanrı’ya teslim olsalar, yollarını şaşırılmazlar.

Varlık, ilk nisbîlik olduğu için, nisbîliği ortadan kaldıramaz. Bizim “kötü” dediğimiz şey, sınırlandırmanın yani nisbîliğin aşırı sonucudur. Nasıl ki 2 kere 2’nin 4 etmesi engellenemezse, Yüce Tanrı da nisbîliği ortadan kaldıramaz, çünkü hakikat gibi nisbîlik de O’nun tabiatından gelmektedir.

İnsanın kendi kendine, niçin hep belâlar masum insanlar üzerine geliyor diye sormaması gerekir: Mutlak'ın gözünde her şey dengesizliktir, "sadece Tanrı iyidir". Dolayısıyla bu gerçek, zaman zaman doğrudan ve şiddetli bir biçimde tezahür edebilir. İyiliklerin ve kötülüklerin dünyevî dağılımı bir kozmik ekonomi sorunudur, her ne kadar içkin adalet bazen beşerî işlerdeki sebepler ve sonuçlar bağlantısını göstererek kendisini göstermesi gerekirse de durum böyledir. Dünya Tanrı olmadığına göre, insanların acıları ve çileleri uzaklık ve ayrılık gizemlerinin belirtisidir.

Niffarî, *"Rabbim, Sana nasıl, öyle sıkıca bağlanayım ki Yargı gününde beni cezalandırmayasın ve benden yüz çevirmeyesin?"* diyerek Bana isteğini bildir. O zaman Ben (Allah) sana şöyle cevap vereceğim: *"Dış bilgi ve amelinde Sünnete yapış, iç dünyada da sana verdiğim İrfana yapış."*

Frithjof Schuon, *İslam'ı Anlamak*, İz Yayıncılık